

**Medioneerlandistiek/Artes liberales algemeen/wereldbeeld/leef-
en denkwereld
(methodologie, kennistransmissie, pedagogie/onderwijs,
natuurfilosofie, encyclopedieën)**

Verschenen in 2018:

ANZUINI, Carlo Alberto, "I manoscritti arabi del Francescano Agostino da Bari († 1784) nella biblioteca "Agarrica Visconti Volpi" (Bari)", *Scripta*, 9 (2016), 9-30

RECENSIE door A. Touwaide, *Scriptorium*, 72 (2018), 6*

BABCOCK, Robert Gary, *The Psychomachia Codex from St Lawrence (Bruxellensis 10066-77) and the Schools of Liège in the Tenth and Eleventh Centuries*. Turnhout: Brepols, 2017, 328 p. *Bibliologia*, 42. (zie ook onder *Agricultura*)

RECENSIE door Jay Diehl, *Le Moyen Âge, revue d'histoire et de philologie*, CXXIV (2018)

BRENTJES, Sonja, *Teaching and Learning the Sciences in Islamicate Societies (800-1700)*. Turnhout: Brepols, 2018, 334 p., geïllustreerd. *Studies on the Faculty of Arts, History and Influence*, 3.

"This book surveys teaching and learning in the mathematical and occult sciences, medicine and natural philosophy in various Islamicate societies between 800 and 1700. It focuses in particular on Egypt and Syria between 1200 and 1600, but looks also at developments in Iran, India, Anatolia, and Iraq. It discusses institutions of teaching and learning such as house and court teachers, madrasas, hospitals, in-family teaching, and travelling in search of knowledge, as well as the content of the various sciences taught by or at them. Methods of teaching and learning, teaching bestsellers and their geographical and temporal dissemination, as well as encyclopaedias and literature on the classification of the sciences are treated in further chapters." (zie ook onder *Quadrivium*, *Medicina en Artes magicae*)

CAMPOPIANO, Michele, "Cosmology, Theology of History and Ideology in Godfrey of Viterbo's Pantheon", in: *Universal Chronicles in the High Middle Ages*, Michele CAMPOPIANO en Henry BAINTON (red.). Suffolk: York Medieval Press, 2017, 121-140. *Writing History in the Middle Ages*. (zie ook onder *Quadrivium*)

RECENSIE door A.T. Nguyen, *Scriptorium*, 72 (2018), 13*

Catalogi librorum vetustissimi universitatis Pragensis – Die ältesten Bücherkataloge der Prager Universität, Zuzana SILAGIOVÁ en František ŠMAHEL. Turnhout: Brepols, 2015, 290 p. Corpus Christianorum Continuatio Mediaevalis, 271.

RECENSIE door Olivier Marin, *Le Moyen Âge, revue d'histoire et de philologie*, CXXIV (2018)

CIPRIANI, Mattia, "Un aspect de l'encyclopédisme de Thomas de Cantimpré. La section *De lapidibus preciosis* du *Liber de natura rerum*", *Médiévales*, 72 (2017), 155-174

RECENSIE door A. Smets, *Scriptorium*, 72 (2018), 110*

Ó CORRÁIN, Donnchadh, *Clavis Litterarum Hibernensium. Medieval Irish Books & Texts (c. 400-c. 1600)*. Turnhout: Brepols, 2017, 3 delen, clxiii + 1932 p. Corpus Christi Claves. (zie ook onder *Quadrivium* en *Medicina*)

RECENSIE door L. Reynhout, *Scriptorium*, 72 (2018), 18*-19*

Collecting, Organizing and Transmitting Knowledge. Miscellanies in Late Medieval Europe, Sabrina CORBELLINI, Giovanna MURANO en Giacomo SIGNORE (red.). Turnhout: Brepols, 2018, 262 p., geïllustreerd. Bibliologia, 49.

"Miscellanies may easily make up the single largest group of medieval manuscripts. In spite of their relevance for the reconstruction of medieval culture, such manuscripts have not until recently garnered much scholarly interest. The present volume pinpoints the societal and cultural importance of fourteenth- and fifteenth-century miscellanies as well as their role in the understanding of textual creation, transformation and complexity, in both late medieval and early modern societies. The contributions scrutinise, on the one side, text corpora and textual traditions that had a seminal impact on late medieval European culture: the texts of Geoffrey Chaucer and Reginald Pecock, the manuscripts of Dante's *Commedia*, late medieval Italian and Latin poetic anthologies, but also miscellanies from the Council of Basel and multitextual manuscripts containing anti-Hussite texts. On the other side, the volume takes into account individual scribes/compilers and collections: from remarkable cases such as Pico della Mirandola and Leonardo da Vinci, to personal collections made up by lesser-known but not less significant compilers and users."

Corpus Catalogorum Belgii: *The Medieval Booklists of the Southern Low Countries. Volume V: Dukes of Burgundy*, Thomas FALMAGNE en Baudouin VAN DEN ABEELE (red.). Leuven: Peeters Publishers, 2016. Corpus Catalogorum Belgii.

RECENSIE door Hanno Wijsman, *Queeste. Tijdschrift over middeleeuwse letterkunde in de Nederlanden*, 25 (2018), 120-122

The Disputatio puerorum. A Ninth-Century Monastic Instructional Text, edited from Vienna, Österreichische Nationalbibliothek, 458, Andrew RABIN en Liam FELSEN. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 2017, vi + 102 p. Toronto Medieval Latin Texts, 34.

RECENSIE door R. Cordonnier, *Scriptorium*, 72 (2018), 24*-25*

L'Exemple historique. Norme et pédagogie de l'exemplarité du Moyen Âge au XVIe siècle, Danièle DUPORT en Didier LECHAT (red.). Caen: Presses Universitaires de Caen, 2016, 188 p. Elseneur, 31.

RECENSIE door Florence Tanniou, *Le Moyen Âge, revue d'histoire et de philologie*, CXXIV (2018)

Florarium temporum (Bloemhof der tijden). Een laatmiddeleeuwse wereldkroniek door Nicolaas Clopper, geschreven in het Klooster Mariënhage bij Eindhoven, Willem VAN ERVEN (editie en vertaling), Nico ARTS, Nico PIJLS en Laurant TOORIAN (inleiding en redactie). Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018, 295 p. plus USB, geïllustreerd.

"De wereldkroniek *Florarium temporum (Bloemhof der tijden)* werd in de late Middeleeuwen in het klooster Mariënhage bij Eindhoven geschreven door Nicolaas Clopper. Lang was deze kroniek alleen bekend via gedrukte uittreksels die in 1607 onder de titel *Magnum Chronicon Belgicum* werden gedrukt. In 1876 werd de autograaf van Clopper ontdekt, die nu wordt bewaard in Duisburg. In München bevindt zich nog een tweede handschrift. Dit boek bevat een bloemlezing uit de wereldkroniek, met vertaling. Het eerste deel beschrijft de bijzondere totstandkoming van de uitgave. Het tweede deel gaat over Nicolaas Clopper en zijn werk en over het klooster Mariënhage. De bijgevoegde usb-stick bevat een editie van de volledige tekst van *Florarium temporum*, een facsimile van het Duisburgse handschrift en een editie van het niet eerder uitgegeven stichtingskroniekje van Mariënhage, *Origo et progressus canonicorum regularium Hagae Marianaeprope Eijndhoviam*."

FOURNIER, G., "L'absent de l'histoire. La culture universitaire dans la bibliothèque de l'abbaye de Clairvaux d'après le catalogue de 1472", in: *Le temps long de Clairvaux. Nouvelles recherches, nouvelles perspectives. Actes du colloque international de Troyes-Abbaye de Clairvaux, 16-18 juin 2015*, Arnaud BAUDIN en Alexis GRELOIS (red.). Parijs: Somogy éditions d'art, 2017, 254-279

RECENSIE door G. Hendrix, *Scriptorium*, 72 (2018), 34*

GERARDUS CREMONENSIS, *Le De scientiis Alfarabii de Gerard de Crémone. Contribution aux problèmes de l'acculturation au XIIe siècle*, Alain GALONNIER (editie en vertaling). Turnhout: Brepols, 2016, 374 p. Nutrix, 9.

RECENSIE door Isabelle Draelants, *Scriptorium*, 72 (2018), 112-117

GERBERTUS AURELIACENSIS, *Clavis Gerbertiana. Gerbertus Aureliacensis*, Patrizia STOPPACCI (ed.). Florence: SISMEL – Edizioni del Galluzzo, 2016, xxiii + 248 p. Quaderni di C.A.L.M.A., 3. (zie ook onder *Quadrivium*)

RECENSIE door S. Mösch, *Scriptorium*, 72 (2018), 125*-126*

GIACOMELLI, Ciro, "Giovanni Battista da Lion (c. 1480-1528) e la sua biblioteca greca", *Quaderni per la storia dell'Università di Padova*, 49 (2016), 35-154, geïllustreerd.

RECENSIE door S. Bernardinello, *Scriptorium*, 72 (2018), 126*

JACOB, A., "Heurs et malheurs d'un euchologe salentin (Melphictensis 10)", in: *Manuscripta Graeca et Orientalia. Mélanges monastiques et patristiques en l'honneur de Paul Géhin*, André BINGGELI, Anne BOUD'HORS en Matthieu CASSIN (red.). Leuven – Parijs – Bristol: Peeters Publishers, 2016, 443-468

RECENSIE door C. Macé, *Scriptorium*, 72 (2018), 133*

JEAN DE VIGNAY, *Le Miroir Historial, volume 1, tome 1, livres I-IV*, Mattia CAVAGNA (ed.). Parijs: Société des Anciens Textes Français, 2017, 814 p.

RECENSIE door Paola Cifarelli, *Le Moyen Âge, revue d'histoire et de philologie*, CXXIV (2018)

KINDEKENS, Annabel, "A Latin Grammar by Giorgio Antonio Vespucci: Some Recent Discoveries", *Medioevo e Rinascimento. Nuova Serie*, 26 (2015), 243-53

RECENSIE door E. Caldelli, *Scriptorium*, 72 (2018), 52*-53*

Les livres des maîtres de Sorbonne. Histoire et rayonnement du collège et de ses bibliothèques du XIIIe siècle à la renaissance, Claire ANGOTTI, Gilbert FOURNIER en Donatella NEBBIAI (red.). Parijs: Publications de la Sorbonne, 2017, 376 p., geïllustreerd. *Histoire ancienne et médiévale*, 145.

RECENSIE door A. Brix, *Scriptorium*, 72 (2018), 56*

LUCAS, Angela M., *The Index of Middle English Prose. Handlist XXII: Manuscripts in Christ's, Emmanuel, Jesus, Selwyn and Sidney Sussex Colleges, Peterhouse and Trinity Hall, Cambridge*. Cambridge: D.S. Brewer, 2016, xxiv + 173 p.

RECENSIE door D. Renevey, *Scriptorium*, 72 (2018), 146*-147*

LUCKEN, Christopher, "La *Biblionomía* et la bibliothèque de Richard de Fournival. Un idéal du savoir et sa réalisation", in: *Les livres des maîtres de Sorbonne. Histoire et rayonnement du collège et de ses bibliothèques du XIIIe siècle à la renaissance*, Claire ANGOTTI, Gilbert FOURNIER en Donatella NEBBIAI (red.). Parijs: Publications de la Sorbonne, 2017, 63-96. *Histoire ancienne et médiévale*, 145.

RECENSIE door A. Brix, *Scriptorium*, 72 (2018), 56*-57*

MAININI, Lorenzo, "Notes sur les traductions scientifiques en langue vernaculaire (XIVe-XVe siècles) et le manuscrit Palatin 641 (Florence, Biblioteca Nazionale Centrale)", *Le Moyen Âge, revue d'histoire et de philologie*, CXXIII (2017), 295-310

RECENSIE door M. Thiry-Stassin, *Scriptorium*, 72 (2018), 147*

Orbis disciplinae. Hommages en l'honneur de Patrick Gautier Dalché, Nathalie BOULOUX, Anca DAN en Georges TOLIAS (red.). Turnhout: Brepols, 2017, 841 p. (zie ook onder *Navigatio*)

RECENSIE door Christiane De Craecker-Dussart, *Le Moyen Âge, revue d'histoire et*

de philologie, CXXIV (2018)

RECENSIE door M. Mund-Dopchie, *Scriptorium*, 72 (2018), 157*-158*

PAGENOT, Sandrine, "La transmission du cycle enluminé d'un traité didactique profane de 1379 à la fin du XVe siècle: le *Livre des deduis* de Henri de Ferrières", in: *Re-Inventing Traditions. On the Transmission of Artistic Patterns in Late Medieval Manuscript Illumination*, Joris Corin HEYDER en Christine SEIDEL (red.). Bern: Peter Lang Publishers, s. a., 49-63. *Civilizations and History*.

RECENSIE door A. Dubois, *Scriptorium*, 72 (2018), 158*

Perkament in stukken. Terugggevonden middeleeuwse handschriftfragmenten, Bart JASKI, Marco MOSTERT en Kaj VAN VLIET. Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018, 280 p., geïllustreerd. *Middeleeuwse Studies en Bronnen*, 171.

"Het perkament van afgeschreven middeleeuwse handschriften werd vaak hergebruikt, bijvoorbeeld in de band van een nieuw handschrift of als kaft om een archiefstuk. Zo bleven veel fragmenten uit handschriften bewaard. Dit rijk geïllustreerde boek geeft een indruk van enkele tot de verbeelding sprekende vondsten die werden gedaan tijdens onderzoek van studenten naar de honderden fragmenten die worden bewaard in de Universiteitsbibliotheek Utrecht en Het Utrechts Archief. In achtendertig korte hoofdstukjes wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan fragmenten van de bijbel, liturgische teksten, muziek, theologie, recht, wetenschap, geneeskunde, historie en heiligenlevens, literatuur en enkele materiële aspecten van de gekozen fragmenten. Deze hoofdstukjes zijn geschreven door voormalige masterstudenten en enkele volleurde mediëvisten. Het boek bevat drie uitgebreide inleidende hoofdstukken van de hand van de redacteurs Bart Jaski, Marco Mostert en Kaj van Vliet." (zie ook onder *Quadrivium* en *Medicina*)

PETR, Stanislav, *Soupis rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně Palatina – Catalogo dei manoscritti relativi alla Boemia della Biblioteca Palatina Vaticana – Verzeichnis des handschriftlichen Bohemica in der Biblioteca Palatina Vaticana*. Deel 1: *Úvod – Katalog*; deel 2: *Rejstříky*. Praag: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2016, 2 delen, cxcvi + 945 p., geïllustreerd. *Studie o rukopisech – Monographia*, XX.

RECENSIE door B. Van den Abeele, *Scriptorium*, 72 (2018), 175*-176*

PURKAPLE, Brent, "A New Manuscript of Ockham's *Brevis Summa Libri Physicorum*: Saint-Omer, Bibliothèque d'Agglomération, BA 317", *Scriptorium*, 72 (2018), 276-292

"This article analyzes a recently-discovered fourth witness to William of Ockham's *Brevis summa libri Physicorum*, which was known previously from three witnesses, preserved at Uppsala (UB, C 665), Munich (BSB, Clm 4379) and Göttingen (BU, Theol. 124): Ms. Saint-Omer, Bibliothèque d'Agglomération du Pays de Saint-Omer [BA], 317 (s. XIV^{ex}). Ms. 317 is a sibling to Clm 4379, but the new witness contains the longest and most interesting colophon, characterizing the author as Franciscan and identifying him with the sobriquet of *venerabilis inceptor*, an epithet that was rarely applied in the fourteenth century. While the hand in which the *Brevis summa* was written is Anglicana, the watermark on the paper on which the text is copied comes from Austria or southern Germany, in regions where the influence of Wycliff (an early appropriator of the sobriquet) is pre-eminent, and where William of Ockham ended his life. Moreover, Ockham's text in ms. 317 accompanies works of natural philosophy by Albert of Saxony and William of Heytesbury that circulated in university circles; all three texts served to prepare students for the textual reception and transmission of Ockham in late-medieval Europe."

THOMAS VON CANTIMPRÉ, *Liber de naturis rerum*. Band 1: *Kritische Ausgabe der Redaktion III (Thomas III) eines Anonymus*, Benedikt Konrad VOLLMANN, Janine DÉUS, Rudolf Kilian WEIGAND en Helgard ULSCHNEIDER. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2017, 688 p., geïllustreerd. *Wissensliteratur im Mittelalter*, 54.1.

RECENSIE door M. Schmitz, *Scriptorium*, 72 (2018), 170*-172*

VORHOLT, Hanna, *Shaping Knowledge. The Transmission of the Liber Floridus*. Londen: The Warburg Institute, 2017, xxvii + 327 p., geïllustreerd. *Warburg Institute Studies and Texts*, 6.

RECENSIE door A. Derolez, *Scriptorium*, 72 (2018), 181*-183*

WACKERS, Paul, "Het eerste Nederlandse opzoekboek. Jacob van Maerlants *Der nature bloeme*", *Madoc*, 32 (2018), 130-139 [Rectificatie: *Madoc*, 32 (2018), 270]

"Jacob van Maerlants *Der naturen bloeme* is het eerste Nederlandstalige boek dat informatie aanbiedt die alfabetisch geordend is. Dit artikel beschrijft de achtergrond van het invoeren van dit nieuwe hulpmiddel, laat zien hoe Maerlant zijn publiek begeleidt bij het benutten ervan, en toont hoe de lay-out van de handschriften zich geleidelijk ontwikkelt om de nieuwe mogelijkheden te ondersteunen. "